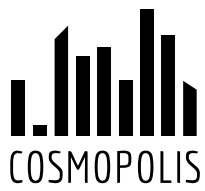

EMMA DONOGHUE

VOLÁNÍ HVĚZD

Příběh o naději a přežití

EMMA DONOGHUE

**VOLÁNÍ
HVĚZD**

Přeložila Karolina Medková

Copyright © 2020 by Emma Donoghue, Ltd.

Czech edition © Grada Publishing, a. s., 2020

Translation © Karolina Medková, 2020

Cover photography © Deposit Photos / DarioStudios, S_Razvodovskij, red-feniks

ISBN 978-80-271-1236-4

I
ČERVENÁ

Když jsem ráno odjížděla z domova, zbývalo ještě několik hodin do rozednění. Na kole jsem se propletla páchnoucími ulicemi Dublinu, kluzkými od deště. Trochu mě chránila krátká zelená pláštěnka, ale rukávy kabátu jsem měla zanedlouho úplně promočené. Jakmile jsem projela kolem cesty, kde čekal dobytek, ucítila jsem závan hnoje a krve. Kluk v pánském kabátu na mě zavolal něco neslušného. Zrychlila jsem a projela okolo pomalého auta, ploužícího se, aby ušetřilo benzin.

Bicykl jsem nechala jako obvykle v uličce a k zadnímu kolu přicvakla zámek s číselnou kombinací. (Německá výroba, samozřejmě. Jak ho jen nahradím, až mechanismus zrezne?) Spustila jsem si dolů sukni a z košíku vzala promočenou tašku. Radši bych jela na kole až do nemocnice, a taky bych tam byla dvakrát tak rychleji než tramvají, ale vrchní sestra nechtěla ani slyšet, že by sestry snad mohly do práce dorazit zpocené.

Vyšla jsem na hlavní ulici a málem vrazila do dezinfekčního povozu. Vzduch byl cítit jeho nasládlým dehtovým pachem. Uskočila jsem před muži v maskách, kteří prováděli postřik stok a cpali hadici pod mřížky jedné odtokové strouhy za druhou.

Přešla jsem okolo improvizovaného válečného oltáříku – dřevěného triptychu zabaleného v britské vlajce. Nechyběla ani oprýskaná blan-kytně modrá Panenka Marie s poličkou přetékaající zahrňavajícími květi-nami. Napsaná jména patřila sotva několika desítkám Irů z těch desítek tisíc padlých, ze stovek tisíců odvedených. Myslela jsem na svého bratra, kterého jsem nechala doma, dojíždajícího kousek toastu.

Jak se blížil úsvit, na tramvajové zastávce vodnatělo elektrické světlo. Kandelábr byl polepen nápisy: JSTE VYČERPANÍ A VYSÍLENÍ Z PŘÍLIŠ RYCHLÉHO ŽIVOTA? CÍTÍTE SE PŘEDČASNĚ STAŘÍ?

Zítří mi bude třicet.

Před tím číslem se ale odmítám krčit. Třicet znamená dospělost, určité postavení a autoritu, ne? A také volební právo, čerstvě ho přiřkli i ženám přes třicet, které vyhovují daným předpokladům. Ale celá vyhlídka na volby mi připadala nereálná vzhledem k tomu, že ve Velké Británii už osm let parlamentní volby neproběhly a žádné se nebudou konat, dokud válka neskončí, a jen Bůh ví, jak na tom svět bude potom.

Okolo profrčely dvě tramvaje nacpané k prasknutí, zřejmě tento týden uzavřeli další trasy. Když dorazila třetí, vmáčkla jsem se dovnitř. Schody byly kluzké fenolem a na gumových podrážkách jsem se na nich stěží dokázala udržet. Visela jsem na zábradlíčku a tramvaj se kývala rozpouštějící se tmou. Vytáhla jsem se nahoru. Pasážéři v otevřené horní části vypadali promočení skrz naskrz, a tak jsem vklouzla pod střechu, kde jsem si přečetla nápis na nálepce: PŘI KAŽDÉM ZAKAŠLÁNÍ I KÝCHNUTÍ SI ZAKRYJ ÚSTA... NEMOC ŠÍŘÍ HLUPÁCI A ZRÁDCI.

Po jízdě na kole už jsem stihla vychladnout a začala jsem se třást. Dva muži na lavici se trochu posunuli od sebe, abych se vešla mezi ně, tašku jsem si položila na kolena. Kapky deště dopadaly na nás všechny.

Tramvaj se s kvílením rozjela rychleji a předjela řadu čekajících drožek, ale jejich koně s klapkami na očích si toho vůbec nevšimli. Zahlédla jsem nějakou dvojici, jak ruku v ruce spěchá kruhem světla z lampy. Jejich vypouklé roušky působily jako zobáky neznámých ptáků.

Skrz davy lidí na horním patře se sunul průvodčí. Jeho baterka – plochá jako lahev whisky – rozechvěle ozařovala kolena a nohy cestujících. Vyšťourala jsem upocenou penci z rukavice a vhodila ji do šplouchající

plechovky. Zajímalo by mě, jestli ta trocha fenolového roztoku opravdu bacily zničí.

Průvodčí mě ale upozornil: „Za to dojedete jen k Pilíři.“

„Takže se zvýšilo jízdné?“

„Vůbec ne, to by bylo pozdvižení. Ale za pencí už se zkrátka nesvezete tak daleko.“

V dřívějších dobách bych se tomu paradoxu zasmála. „Takže abych se dostala do nemocnice...“

„Musíte mi dát půlpenci navíc,“ prohlásil průvodčí.

Vylovila jsem z tašky peněženku a z ní potřebnou minci.

Tramvaj projížděla okolo nádraží, kde jsme viděli, jak se do vlaku hrnou děti s kufry, posílané na venkov v naději, že budou v bezpečí. Z toho, co vím, je ale nemoc po celém Irsku. Tenhle přízrak už má tucet jmen: velká chřipka, khaki chřipka, modrá chřipka, černá chřipka, chřipajzna, mocná chřipka... (To poslední spojení ve mně vždycky vyvolá představu ruky, jak někomu ztěžka dopadne na rameno a pevně ho sevře.) Někteří tomu říkají trochu eufemisticky *chorobička*. Nebo taky *nemoc války* vzhledem k předpokladu, že to přece musí být vedlejší produkt těch čtyř let vraždění, jed umíchaný v zákopech a rozšířený vši tou neskutečnou vřavou a hemžením po celém světě.

Sama jsem měla kliku. Jsem jedna z těch, kteří si tím prošli téměř bez poskvrnky. Na začátku září jsem ulehla do postele a všechno mě bolelo. O téhle strašlivé chřipce jsem věděla, a tak jsem skoro propadala panice, ale za pár dní jsem už zase byla na nohou. Několik dalších týdnů jsem stále měla pocit, že všechny barvy trochu zešedly, jako bych se dívala přes kouřové sklo. Kromě toho jsem byla jen trochu skleslá, takže nic, okolo čeho by se měl dělat nějaký rozruch.

Kolem nás profrčel kurýr – kluk, jehož nohy působily v šortkách jako hůlky –, až se za ním rozprskla olejnatá voda jako paví ocas. Jak se ta tramvaj vleče, přestože není skoro žádný provoz, nejspíš aby se ušetřila

elektrína nebo je to v souladu s nějakým novým nařízením. Kdyby nás vrchní sestra nechala jezdit do práce na kole celou cestu, už bych byla dávno v nemocnici.

Ne že by se o tom, že jsem její pravidlo porušila, mohla dozvědět. Tři dny už je uložena v posteli na ženském oddělení pro horečnaté stavy. Kašlala tak, že ani nemohla mluvit. Připadalo mi ale podlé to udělat za jejími zády.

Jižně od Nelsonova pilíře se se zaskřípěním ozvaly brzdy a tramvaj zastavila. Ohlédla jsem se za ohořelým skeletem pošty, jedním z několika míst, kde se schovávali rebelové během šestidenního povstání. Nesmyslného a zvráceného. Nebyl snad Westminster už krůček od toho, udělit Irsku garanci samosprávy, než vypukla světová války a celá záležitost se odsunula na neurčito? Nemám výhrady, aby nám vládli z Dublinu místo z Londýna, pokud k tomu dojde mírovou cestou. Ale střelba na ulicích v šestnáctém roce nám samosprávu nepřiblížila ani o chlup, ne? Jen jsme začali nenávidět těch pár lidí, kteří v našem jménu prolévali krev.

Dál v ulici, kde obchody jako například knihkupectví, v kterém jsem Timovi kupovala komiksy, byly srovnané se zemí britským dělostřelectvem, se zatím nedělo nic, co by naznačovalo nějaké nové budování. Některé boční ulice zůstávaly zabarikádované pokácenými stromy a ostnatým drátem. Předpokládám, že dokud trvá válka, jsou beton, asfalt a dřevo nedostupný materiál.

Delia Garrettová, pomyslela jsem si. Ita Noonanová.

Nech toho.

Eileen Devineová, zelinářka. V jejím případě chřipka přešla v zápal plic. Včera celý den vykašlávala rudé a zelené hleny a její teplota byla jako papírový drak v povětří, lítala nekontrolovaně nahoru a dolů.

Přestaň, Julie.

Na svoje pacientky jsem se snažila mimo službu nemyslet, protože dokud jsem nebyla na oddělení, stejně jsem pro ně nemohla nic udělat.

Na plotě přes údaje o různých koncertech je razítkem natištěno slovo ZRUŠENO, upoutávka na celoírské finále v curlingu je přelepená nápisem ODLOŽENO PO DOBU TRVÁNÍ STAVU NOUZE. Spousta obchodů musela zavřít, protože příliš mnoho jejich zaměstnanců ulehlo s chřipkou, a stažené rolety s omluvnými vývěskami mají také úřady. Z podniků, které ještě mají otevřeno, je mnoho na pokraji krachu kvůli nedostatku zákazníků. Dublin se stal obřímí ústy s dírami po vypadaných zubech.

Závan eukalyptu. Muž na lavici po mé levé straně si přes nos a ústa tiskl namočený kapesník. Během této doby si lidé často dávali eukalyptus na šálu nebo kabát. Mívala jsem tu dřevitou vůni ráda, než začala znamenat strach. Ne že bych měla důvod se před kýchnutím ostatních cestujících chránit, protože už jsem vůči téhle letošní hrozně podobě chřipky imunní. Je to určitá úleva, že jsem si svou dávku už vybrala.

Na lavici za mnou se ozvalo prudké zakašlání. Pak ještě jedno. Chrchly, chrchly, jako když do stromu řeže příliš malá pilka. Masa těl se odklonila pryč. Ten nejednoznačný zvuk mohl znamenat začátek chřipky nebo taky přetrvávající symptom uzdraveného, mohl by znamenat neškodné nachlazení nebo taky nervózní tik vyvolaný stejně jako zívání jen samotnou myšlenkou na tuto nemoc. Ale celé město tehdy myslelo jen na to nejhorsí a nebylo se čemu divit.

Před pohřební službou stály už v řadě tři vozy s koňmi v postrojích připravené na první ranní pohřby. Dva muži v zástěrách nesli na ramenou náklad světlých prken a mířili s nimi někam dozadu – zřejmě další materiál na rakve, došlo mi.

Pouliční lampy v přicházejícím denním světle bledly. Tramvaj přerachotila okolo přeplněného vozidla, které vypadalo nějak nahnutě, nakřivo. Zahlédla jsem dva muže, jak kopou do zadní nápravy. Asi desítka truchlících stále seděla namačkaná na lavicích, jako by je

zatvrzelost mohla dostat na zádušní mši včas. Nicméně řidička si už zoufale položila hlavu na volant.

Muž přimáčknutý k mému pravému lokti namířil malou baterku na noviny. Doma už noviny nemívám, abych neděsila Tima. Někdy jsem dopoledne přinesla knížku na čtení, ale minulý týden si je knihovna kvůli karanténě všechny vyžádala zpět.

Datum v záhlaví mi připomnělo, že je dnes Halloween. Všimla jsem si, že na přední stránce stojí inzerát na horký citronový nápoj, životní pojištění a *Cinna-Mint*, antibakteriální tabletu na bolení v krku. Mezi drobnými reklamami bylo rozprostřeno mnoho děkovných litaní: *Upřímné díky Svatému srdci a Duchu svatému za uzdravení naší rodiny*. Muž otočil stránku, ale noviny byly uvnitř prázdné, zíral na něj velký špinavý bílý obdélník. Podrážděné zamručel.

Z druhé strany se ozval muž: „Výpadky energie – zřejmě museli přerušit tisk uprostřed práce.“

Žena za námi podotkla: „Tak jasně, že se plynaři nepřetrhnou, aby to všechno jaksepatří šlapalo, když jich je jen půlka.“

Můj soused raději nalistoval zadní stranu. Snažila jsem se nevšímat si titulků, jak po nich klouzalo roztřesené světlo baterky. *Námořní vzpoura proti císaři. Diplomatická jednání v plném proudu*. Lidé si mysleli, že ústřední mocnosti už dlouho proti těm z Dohody nevydrží. Jenže to se říkalo už několik let.

Polovina těch zpráv je vymyšlených, připomněla jsem si. Nebo popravených, aby posílily morálku, každopádně aspoň trochu cenzurovaných, aby se nepropadla ještě níž. Například se přestaly zveřejňovat takzvané seznamy cti – jména vojáků ztracených na nejrůznějších dějstvích války. Irů, kteří se přihlásili pro dobro krále a říše nebo jen chtěli bránit svůj malý národ či chtěli práci, případně toužili po dobrodružství, nebo – jako můj bratr – šli do války proto, že narukoval jejich kamarád. Pročítala jsem ten seznam, jestli se tam někde neobjevuje

Timovo jméno, každý den téměř tři roky, kdy byl na frontě. (Gallipoli, Thessaloniki, Palestina – z těch míst mě stále mrazí.) Každý týden se seznam v novinách pod nadpisy kategorií kroužících v děsivém tanci smrti: *Pohřešovaní; Zajatí nepřitelem; Zranění; Zranění – nervové zhroucení; Podlehli zraněním a Zabití při výkonu služby* rozlezl o další centimetr. Někdy se objevily i fotografie. Podrobnosti k identifikaci, výzvy pro poskytnutí informací. Minulý rok ale počet obětí tak narostl a množství papíru se natolik snížilo, že bylo rozhodnuto seznam poskytnout jen těm, kteří budou ochotni každý týden zaplatit tři pence.

Dnes jsem si všimla jen jediného titulku týkajícího se chřipky, vpravo dole: *Zvýšení hlášení případů španělské chřipky*. Vskutku úžasné vyjádření, jako by se snad jen zvýšil počet *hlášení* nebo snad byla pandemie jen výplodem kolektivní halucinace. Zajímalo by mě, jestli se vydavatelství rozhodlo zmírnit pocit ohrožení samo, nebo dostalo příkaz shora.

Na bledém nebi se před námi zjevila silueta ohromné starodávné nemocnice. Zhoupl se mi žaludek. Vzrušení, nebo nervy, poslední dobou se to těžko rozeznává. Probojovala jsem se ke schodům a nechala gravitaci, aby mi pomohla dolů.

Jeden muž dole zachrchlal a odplivl na zem. Lidé sebou trhli a od táhli boty a lemy šatů.

„To nás rovnou můžete pokropit kulkama!“ zakvílel ženský hlas.

Vystoupila jsem z tramvaje a spatřila poslední oficiální vývěsku vyvedenou velkými písmeny, vylepenou každých pár kroků.

OBJEVIL SE MEZI NÁMI NOVÝ NEPŘÍTEL: PANIKA.
VŠEOBECNÉ OSLABENÍ NERVŮ ZNÁMÉ JAKO ÚNAVA
Z VÁLKY OTEVŘELO DVEŘE NÁKAZE.
*TI, KDO HOLDUJÍ PORAŽENECTVÍ,
JSOU SPOJENCI CHOROBY.*

Předpokládám, že se nás snaží svým neomaleným způsobem pozvudit, ale obviňovat nemocné z poraženectví se mi zdá nefér.

Nad bránou do nemocnice byl pozlacený kovaný nápis, na kterém se odrážely poslední zbytky pouličního osvětlení. *Vita gloriosa vita*. Život, nádherný život.

Když jsem tu byla poprvé, teprve ve svých jednadvaceti letech, tak mě to motto rozechvělo od hlavy až k patě. Táta vyklopil potřebné peníze na celý tříletý kurz na Odborné škole pro zdravotní sestry. Na tři odpoledne v týdnu mě pak poslali sem na skutečně tvrdou práci na oddělení. A bylo to v téhle obrovité čtyřposchodové budově – svým ponurým viktoriánským způsobem krásné –, kde jsem se naučila vše podstatné.

Vita gloriosa vita. Teď jsem si všimla, že okraje písmen jsou zašlá sazemi.

Přešla jsem nádvoří za dvojicí jeptišek s bílými čepci a vešla za nimi dovnitř. O řádových sestřích se říká, že jsou nejobětavější a schopné největšího sebezapření. Tím si nejsem až tak jistá, ale rozhodně jsem se za ta léta od nich měla co učit. Jako většina nemocnic, škol a sirotčinců v Irsku by ani tohle místo bez odbornosti a práce několika různých ženských církevních řádů nemohlo fungovat. Většina zaměstnankyň byla římskokatolického vyznání, ale nemocnice byla otevřená všem obyvatelům hlavního města, pokud potřebovali péči (ovšem protestanté většinou chodili do vlastních nemocnic nebo si najímali soukromé zdravotní sestry).

Měla jsem být na venkově. Měla jsem nárok na celé tři dny volna, a tak jsem se domluvila, že zajedu za tátou na farmu, abych si trochu odpočinula a nadýchala se čerstvého vzduchu. Na poslední chvíli jsem mu ale musela poslat telegram s omluvou, že mi dovolenou zrušili. Nemohli mě postrádat, protože sester byl nedostatek a mnoho jich – včetně té vrchní – skolila chřipka.

Přísně vzato jsem měla jet za tátou na farmu jeho ženy. S Timem jsme s naší macechou vycházeli bez větších problémů. Ale přestože sama nikdy neměla děti, vždycky si zachovávala nepatrný odstup, a my jsme nejspíš dělali to samé. Aspoň že teď nemá žádný důvod nás nesašet, když už jsme dospělí a samostatní. Zdravotní sestry jsou sice neblaze proslulé nízkými platy, ale s bratrem zvládneme platit nájem malého domku v Dublinu, a to zejména díky Timově vojenské penzi.

Teď už mě svírá obrovský tlak. Eileen Devineová, Ita Noonanová, Delia Garrettová, jak se mým pacientkám beze mě daří?

Poslední dobou mi připadalo, že je v nemocnici chladněji než venku. Lampy bývaly rozsvícené jen matně a uhlí se přikládalo do kamen jen zřídka. Každý týden k nám na oddělení přinášeli nové a nové případy chřipky a postele byly čím dál víc natlačené k sobě. Nemocniční atmosféra svědomitého řádu – která přežila čtyři roky válečného nedostatku a přerušení dodávek zboží, a dokonce i šestidenní povstání včetně střelby a všeobecného chaosu – se pod touto náloží začala hroutit. Zaměstnanci, kteří onemocněli, mizeli jako pěšáci z šachové partie. My, kdo jsme zbyli, se snažíme vystačit s tím, co máme, pracujeme tvrději, rychleji, nakládáme si toho víc, než můžeme zvládnout, ale stejně to nestačí. Tahle chřipka ochromuje veškerý chod nemocnice.

A nejen nemocnice, připomněla jsem si, celého Dublinu. Celé země. Z toho, co jsem věděla, celý svět zastavoval jako skřípavě brzdící stroj. Po celé planetě se ve stovkách jazyků objevovala upozornění vyzývající lidi, aby si při kašlání zakrývali ústa. Nebylo to tu o nic horší než jinde, sebelítost nám není nic platná, stejně jako panika.

Dnes ráno tu nikde nevidím našeho vrátného, snad také neonemocněl. Jen uklízečka omývá fenolem mramorový podstavec sochy Panny Marie v modrém hávu.

Když spěchám okolo příjmu ke schodům na naše porodnicko-horečnaté oddělení, pod rouškou poznám jednu ze sester žákyněk. Byla

od hlavy až k patě postříkaná rudou krví, jako by právě vyšla z jatek. Profesionální zásady vážně utrpěly.

„Sestro Cavanaghová, byla jste u operace?“

Zavrtěla hlavou a ochraptěle odpověděla: „Zrovna se to stalo, na cestě sem, sestro Powerová – nějaká žena po mně chtěla, abych se šla podívat na muže, který upadl na ulici. Byl ve tváři skoro černý, opravdu, a škulal si za límec.“

Položila jsem jí ruku na zápěstí, abych ji uklidnila.

Zajímavě pokračovala: „Snažila jsem se ho posadit na zem a rozepnout mu knoflíčky na límci, aby se mohl nadechnout...“ Velmi dobře. „... ale on naposledy mohutně zakašlal a...“ Sestra Cavanaghová ukázala roztaženými lepkavými prsty na krev na sobě.

Cítila jsem ji, tu výraznou kovovou pachuč. „Ach, moje milá. A už byl vyšetřen?“

Když jsem se ale podívala za jejím pohledem k zakrytým nosítkům na zemi za jejími zády, došlo mi, že už je zjevně pozdě, nedalo se ho zachránit. Ten, kdo přinesl na ulici nosítka, aby se sestrou Cavanaghovou pomohl muže přenést do nemocnice, je tady zřejmě opustil.

Dřepla jsem si, strčila ruku pod prostěradlo a nahmatala muži krk. Žádný puls.

Tahle divná choroba. U některých lidí trvalo této chřipce měsíce, než je porazila, plíživě je dusila záněty dýchacích cest a po kouscích jim ničila tělo. Jiní jí podlehli v řádu několika hodin. Byl tenhle chudák trpětelem, který se nechtěl poddat žádným bolestem, horečce ani kašli, jenže na ulici náhle zjistil, že nemůže chodit ani mluvit, a veškerou životní sílu vychrchlal s krví na sestru Cavanaghovou? Nebo se ještě ráno cítil úplně dobře, přestože se v něm sbírala bouře?

Tuhle mi řidič sanitky vyprávěl strašlivý příběh. Telefonovala nějaká mladá žena, prý byla podle vlastních slov zcela zdravá, ale jeden z jejích spolubydlících na tom byl velmi špatně a druzí dva o nic lépe. Sanitář

jim spolu s ostatními vyrazili na pomoc, ale když na místo dorazili, našli už jen čtyři mrtvolky.

Došlo mi, že se Cavanaghová neodvážila chodbu u příjmu opustit, aby přivolala pomoc, protože se bála, že by někdo mohl o tělo zakopnout. Vzpomněla jsem si, jak mě během let v učení také paralyzoval strach, že kvůli jednomu pravidlu poruším nějaké jiné.

„Najdu nějaké zřízence, aby ho odnesli dolů do pitevny,“ slíbila jsem jí. „Běžte si dát šálek čaje.“

Cavanaghová jenom přikývla. Potom se zeptala: „Neměla byste mít roušku?“

„Prodělala jsem chřipku minulý měsíc.“

„To já taky, ale...“

„No tak.“ Snažila jsem se hovořit mile, a ne moc podrážděně. „Člověk ji nemůže chytit dvakrát.“

Cavanaghová jen nejistě zamrkala, jako králík ztuhlý hrůzou na kolejích.

Prošla jsem chodbou a strčila hlavu do místnosti pro sanitáře.

Hlouček kuřáků ve zmuchlaných placatých čapkách, po kolena v bílém, jako řezníci. Závan cigaret ve mně probudil touhu po jedné woodbince. (Vrchní sestra všechny sestry toho ošklivého zvyku zbavila, ale jednou začas jsem touze podlehla.)

„Promiňte, ale u příjmu leží mrtvý muž.“

Muž s polovinou obličeje pod kovovou maskou si posměšně odfrkl. „Tak to přišel na špatný místo, ne?“

Tenhle sanitář se jmenoval Nichols. Nichols Beznoska. Přízvisko to bylo sice ošklivé, ale díky tomu jsem si ho dokázala zapamatovat. Měděná maska, která zakrývala místo, kde míval nos a levou tvář, byla tenká a díky emailové barvě vypadala znepokojivě živá, byla namodralá jako oholená brada a ještě měla přiletovaný skutečný knír.

Muž s roztřesenýma rukama vedle něj byl O'Shea – Osika O'Shea.

Třetí muž, Groyne, vzdychl. „Další duše odešla ke svému Stvořiteli.“

Všichni tři měli ve válce na starosti nosítka. Říkalo se, že narukovali společně, ale jen O'Shea a Nicholse poslali na frontu. Nedostatek vybavení byl na frontě tak děsivý, že když nosičům došla nosítka, museli tahat raněné na kabátech, nebo dokonce na kotoučích drátu. Groyne měl to štěstí, že ho odveleli do vojenské nemocnice a nikdy nebyl ani na doslech střelbě z děl. Vrátil se poměrně nepoznamenaný, jako dopis vrácený odesílateli. Pořád to byli kamarádi, ale Groyne byl z těch tří jediný, kterého jsem zkrátka nemusela.

„Neznámý na příjmu, tak mu budem říkat,“ zaintonoval Groyne. „Opona světa se za ním zavřela. Vydal se připojit k velké jednotě.“

Sanitář měl nepřebornou zásobu otřepaných výrazů i nápaditých eufemismů pro smrtáka. *Zaklepal bačkorama, dal si dostaveníčko s červy* nebo *už zavřel kukadla*.

Vadila mi na něm ještě jedna věc, a sice že se domníval, jaký je zpěvák. „*Sbohem galánečkooo*,“ začal teď truchlivě broukat, „*já už musím jítííí...*“

Nicholsův plechově nosový hlas se přidal u druhého verše: „*Kyselé vínečko, kyselé vínečko, podalas mi k piitíííí.*“

Stiskla jsem zuby. Přestože zdravotní sestry měly za sebou roky vzdělávání – diplom z odborné školy, stejně jako praktický výuční list z nemocnice a třetí ve své specializaci –, sanitáři nás neustále znevažovali, jako bychom jen kvůli ženské slabosti potřebovaly jejich pomoc. Vždycky se ale vyplatilo chovat zdvořile, a tak jsem je požádala: „Mohli by dva z vás, až budete mít chvílku, toho neznámého odnést dolů?“

O'Shea mi odpověděl: „Pro vás všechno, slečno Powerová.“

Groyne se se zpěvem natáhl k přetékajícímu popelníku, típl nedopalek a uložil si ho do náprsní kapsy na později.

*Sbobem, galánečko,
rozlučme sa v pánu,
kyselé vínečko
podalas mně v džbánu...*

„Děkuji mockrát, pánové,“ řekla jsem.

Cestou ke schodům se mi trochu zamotala hlava, dnes jsem ještě nic nejedla.

Tak tedy dolů do suterénu, ne doprava k pitevně, ale doleva, kde byla zřízena dočasná kantýna vedle kuchyně. Naše jídelny v přízemí byly zabrané lůžky pro pacienty s chřipkou, takže jídlo nám teď podávali v temné místnosti bez oken, která páchla leštidlem na nábytek, ovesnou kaší a nervozitou.

A přestože se teď doktoři museli v téhle kantýně potkávat se zdravotními sestrami, bylo nás schopných práce a stání na nohou tak málo, že byla fronta na snídani poměrně krátká. Lidé se opírali o stěny a házeli do sebe cosi bledě žlutého jako vajíčka a jakési podivné párky. Všimla jsem si, že roušku měla zhruba polovina, ti, kteří chřipku ještě neprodělali, nebo ti, kdo (jako Cavanaghoová) byli příliš vystrašení a potřebovali, aby jim onen tenký kousek gázy poskytoval alespoň zdání ochrany.

„Dvacet hodin práce za čtyři hodiny spánku!“ ozval se za mnou dívčí hlas. Vzpomněla jsem si, že je to jedna z letošní úrody praktiček. Nováčci při plném nasazení na oddělení zatím postrádali naši výdrž.

„Ukládají pacienty už i na zem,“ zamručel jeden doktor. „To mi připadá nehygienické.“

Jeho kamarád mu odpověděl: „Asi lepší, než kdyby je odmítli.“

Rozhlédla jsem se a docela mě zarazilo, jaká jsme podivná skvadra. Několik doktorů už bylo ve výrazně pokročilem věku, ale nemocnice